

Undervisningsopplegg til pakke 6: Handel & Vandel (obs: er en del av besøket i Rettighetstanken)

Ansvarskort- hvem har ansvaret?

I dag har nesten alle en smarttelefon, men ikke alle er klar over at produksjonen av smarttelefoner bidrar til menneskerettighetsbrudd i landet DR Kongo. Hvem har egentlig mest ansvar for at produksjonen av mobiltelefoner skjer både etisk og miljøvennlig? Er det mobilprodusenten som sitter i Kina? Er det trailersjåføren som frakter komponentene i smarttelefonen? Eller er det oss forbrukere som kjøper smarttelefonen som har mest ansvar? Gjennom å diskutere ansvar skal dette opplegget gi innsikt i hvordan vårt personlige forbruk henger sammen med menneskerettighetene.

Varighet: Fleksibelt, ca. 90 minutter

Utstyr: Et klassesett av ansvarskortene (4-6 elever per gruppe). Eks. 6 esker om det er 24 elever.

Forberedelser: Plasser bord så elevene kan jobbe i grupper på 4-6 (enten før eller etter innledning).

Formål med øvelsen:

- Formålet med øvelsen er å lære elevene hvordan vårt personlige forbruk henger sammen med menneskerettigheter og klima. Vi ønsker først og fremst å øke bevisstheten og innsikten til elevene, ikke *shame* dem fordi de ikke gjør nok – dette er viktig for underviser å være bevisst på under utførelsen av øvelsen.
- Trene demokratiske ferdigheter.

Bakgrunn:

I boken «Psychology for a Better World» skriver den newzealandske sosialpsykologen, Niki Harré at mennesker har en tendens til å bli distansert når stilt overfor et «dommedagsbudskap». Å *skamme* seg til handling får derfor mindre effekt. Derimot - når vi føler oss bra, og er preget av positiv flyt, er vi mer åpen for forandring, forpliktelser og vi tenker mer kreativt. Undervisning om klima og forbruker bør derfor gi deltakerne rom til å påvirke samfunnet rundt seg.

Aktiviteten oppfordrer til samarbeid fordi elevene må snakke sammen og komme til enighet i prosessen, på en mer eller mindre demokratisk måte. Spørsmål til refleksjon kan være: Hvordan kom dere frem til enighet? Konsensus? Avstemning? Var det lett/vanskelig? Hvordan kom dere frem til hvilke ideer som var gode? Demokrati krever uenighet, samt evne til å håndtere uenigheten. Når vi håndterer uenighet på en respektfull måte, trener vi demokratiske ferdigheter.» - Rafto sin pedagogiske plattform 2018.

Gjennomføring:

1. Oppstart i plenum

Spør:

- a. Hvor mange av dere har en smarttelefon?
Hva er positivt med å ha en smarttelefon?
Finnes det noe negativt med smarttelefon? Hva er i så fall negativt med å ha en smarttelefon? Gjerne la elevene snakke sammen to og to.
- b. Vet dere hvor mobilen kommer fra? - Når jeg nå holder mobilen i hånden min, hvilken reise har den vært på før den kom hit?
- c. Fortell: Svært mange mobiltelefoner, datamaskiner og lignede elektroniske hjelpemidler inneholder stoffet coltan. Coltan brukes i kretskortet i mobiltelefoner. Stoffet coltan utvinnes bla. i DR Kongo, 30 % av verdens Coltan utvinnes i DR Kongo.
- d. Vis film om coltan i DR Kongo (3 min): <https://vimeo.com/425857010>
Passord til video: Koltanimobiltelefonendin1212
- e. Fortell: Hele utvinningen av mobiltelefoner er tett forbundet med krenkelser av menneskerettigheter i flere land. Hvem er ansvarlig for disse menneskerettighetsbruddene? Det skal vi jobbe med nå.

2. Gruppearbeid

- a. Del opp i grupper hvis de ikke allerede sitter i grupper.
- b. Del ut et eksemplar av ansvarskortene til hver av gruppene
- c. Les opp ansvarskortene ett og ett i kronologisk rekkefølge.
- d. Dere skal nå diskutere og legge kortene i rekkefølge fra hvem dere mener har minst ansvar til den dere mener har mest ansvar og hvorfor de mener dette. Gi gruppene 15-20 min til å diskutere innad i gruppen.

3. Plenumsdiskusjon

- a. I plenum presenterer gruppene sin rekkefølge. La de andre gruppene komme med innspill og kommentarer.
Hjelpespørsmål for å få i gang diskusjon:
 - Hvordan kom dere frem til denne rekkefølgen?
 - Hva gjør at noen har mer ansvar enn andre?
 - Hvorfor har dere plassert denne aktøren der?
 - Hva sier dere andre? Enig/uenig?
- b. Spørsmål: Det finnes ikke et ansvarskort for politikere. Hvor ville de ulike gruppene plassert et eventuelt kort for politikere? La gjerne gruppene få 2 minutter til å snakke i gruppene før de svarer.

- c. Hvilke løsninger finnes det på dette problemet? Hva kan vi som forbrukere gjøre? Hva kan mobilprodusenter gjøre? Hvem har ansvaret for å finne etiske løsninger på dette problemet?
- d. Fortell om Fairphone som et eksempel på en mulig løsning. Har dere hørt om fairphone? Link til film om fairphone:
<https://www.youtube.com/watch?v=SofbZerTUjY>
- e. Fairphone prøver å være en rettferdig og grønn telefon, hvorfor har vi ikke hørt om det? Hvorfor kjøper ikke flere fairphone? Dette kan vinkles som en avsluttende dialog over mulige løsninger og at det finnes bedrifter som prøver å ta ansvar for både miljø og menneskerettigheter.

Ressurser:

DR Kongo - <http://www.fn.no/Konflikter/Den-demokratiske-republikken-Kongo> og «blood on your mobile phone?»

Rapport om uetisk mobiltelefoner.

http://www.capturingthegains.org/pdf/ctg_briefing_note_2.pdf

Tall og fakta om DR Kongo, UNHCR - <https://www.unhcr.org/dr-congo-emergency.html>

Fairphones nettside: <https://www.fairphone.com/en/story/>